

Finansdepartementet
Fi2023/03236

Yttrande

Stockholm 2024-03-20

Nya tullrättsliga sanktioner och skärpta åtgärder mot utförsel av stöldgods (SOU 2023:99)

I ett gemensamt yttrande vill Svensk Försäkring och Larmtjänst¹ framföra följande synpunkter på betänkandet *Nya tullrättsliga sanktioner och skärpta åtgärder mot utförsel av stöldgods*. Vi begränsar vårt yttrande till förslagen om utförsel av stöldgods.

Vi är i huvudsak positiva till utredningens förslag och bedömningar

Försäkringsbranschen ansluter sig helt till den redogörelse som utredningen har gjort av den aktuella brottsligheten. Internationella brottsnätverk står, som utredningen framhåller, för en mycket stor andel av den gränsöverskridande tillgreppsbrottsligheten i Sverige. Nätverken rör sig över landsgränser och utför olika former av kriminella aktiviteter. Stöldligornas brottslighet medför både otrygghet och stora kostnader.

Vi instämmer särskilt i bedömningen att det för närvarande måste anses finnas goda möjligheter att begå tillgreppsbrott i Sverige och att föra ut stöldgodset ur landet utan att riskera upptäckt. Det krävs därför, som också framhålls i utredningen, nya åtgärder för att angripa brottsligheten. Den brottsbekämpning som Polismyndigheten i dag bedriver är sammantaget inte tillräcklig för att stölderna och utförseln av godset ska minska i omfattning.

Utförsel av stöldgods sker via ett relativt begränsat antal hamnar och gränsövergångar. Det effektivaste sättet att motverka denna brottslighet är genom utökad övervakning och kontroll vid dessa platser. Med rätt insatser kan alltså den gränsöverskridande tillgreppsbrottsligheten begränsas och fler brott upptäckas. Det som ytterst behövs är, som utredningen påtalar, fler faktiska ingripanden. Det räcker alltså inte att de lämnade förslagen genomförs, utan helt avgörande för att vända utvecklingen är att politikerna väljer att prioritera bekämpningen av det nya

¹ Larmtjänst är ett dotterbolag till Svensk Försäkring som tillhandahåller branschgemensamma tjänster åt främst skadeförsäkringsföretagen i syfte att motverka försäkringsrelaterad brottslighet.

brottet utförelshäleri. Det är försäkringsbranschens uppfattning att det är hög tid att våra politiker nu gör denna prioritering.

Ett första steg för att vända utvecklingen är att ge Tullverket en mer aktiv roll. Det förutsätter – som utredningen också anför – att bekämpningen av utförelshäleri blir en del av Tullverkets huvuduppdrag, det vill säga en del av den kommande så kallade direkta brottsbekämpningen. Bekämpningen av sådana brott som ligger utanför huvuduppdraget kan inte, och bör förmodligen inte heller, vara en prioriterad uppgift för myndigheten. Redan i dag kan Tullverket biträda Polismyndigheten för att förhindra utförelse av stöldgods, och det framgår mycket tydligt av utredningens beskrivning av den rådande situationen att det inte är tillräckligt att endast utöka biträdesrollen. En lösning där utförelshäleri inte ingår i Tullverkets huvuduppdrag är således otillfredsställande. För att en effektiv bekämpning av brottet utförelshäleri ska åstadkommas måste därför utförelshäleri ingå i huvuduppdraget. En sådan lösning säkerställer dessutom, som utredningen också framhåller, att en tulltjänsteman har alla de befogenheter som kan behövas vid bekämpningen av det brottet.

Svensk Försäkring och Larmtjänst instämmer vidare i de förslag och bedömningar som lämnas och görs i fråga om förslagets konsekvenser. Effekterna av förslaget beror som framhålls ovan till stor del på om, och i vilken utsträckning, regeringen väljer att prioritera bekämpningen av utförelshäleri. För att förslagen ska få avsett genomslag behövs framför allt att de berörda myndigheternas närvaro på platser där varor förs ut ur landet ökar avsevärt. Det torde kräva såväl myndighetsstyrning, förslagsvis genom regleringsbrev och särskilt uppdrag, som att Tullverket och Polismyndigheten har de resurser och den kompetens som krävs för uppgifterna. Vi delar fullt ut utredningens bedömning att om det tas krafttag mot brottsligheten kan den förväntas minska i omfattning. Mot den bakgrund är det avgörande att Tullverket får det utökade anslag som föreslås. I fråga om Polismyndigheten har vi förståelse för att myndigheten inte kan tillskjutas ytterligare resurser givet rådande situation. Det är dock mycket angeläget att även Polismyndigheten prioriterar detta arbete och att aktuell verksamhet ges de anslag som efterfrågas.

Det krävs ett högre straffminimum vid grovt utförelshäleri (avsnitt 15.6.2)

Utredningen har föreslagit att straffet för grovt utförelshäleri ska vara fängelse i lägst sex månader och högst sex år, vilket motsvarar straffskalan för grov stöld och grovt häleri. Det är emellertid ett lägre straffminimum än för inbrottsstöld och rån. Svensk Försäkring och Larmtjänst förespråkar att straffminimum för grovt utförelshäleri i stället bör bestämmas till ett år, i enlighet med vad som gäller för inbrottsstöld.

Likt vad utredningen framhåller har grovt utförelshäleri kvalificerande inslag som måste återspeglas i straffskalan och som skiljer brottet från exempelvis grov stöld eller grovt häleri. Vi anser därtill – och i motsats till vad utredningen anför – att det vid utförelshäleri, precis som vid inbrottsstöld, även finns starka integritetskränkande inslag. Ett utförelshäleri förutsätter ett förbrott, vanligtvis en stöld, som i grunden utgör ett angrepp mot person. Den tillgreppsbrottslighet som de

internationella brottsnätverken står för utförs oftast i stor omfattning och periodvis med mycket hög frekvens. Det är alltså fråga om en affärsliknande verksamhet som särskilt innebär att många enskilda drabbas. En stor del av det stöldgods som förs ut ur landet härrör från just bostadsinbrott. Möjligheterna för de drabbade att få tillbaka det som stulits är därmed i det närmaste obefintliga. Dessutom tillkommer som besvärande omständighet det gränsöverskridande inslaget med internationella brottsnätverk. Sammantaget måste denna brottslighet anses vara av systemhotande karaktär.

Mot den bakgrunden bör utförselhäleri – inte minst med hänsyn till det stora antalet målsäganden – betraktas som lika allvarligt som inbrottsstöld. Övervägande skäl talar därmed för att straffminimum för grovt utförselhäleri i stället bör bestämmas till fängelse i ett år.

Överlämningen mellan Tullverket och Polismyndigheten har reella utmaningar och även Tullverket bör bedrivas underrättelseverksamhet (avsnitt 15.7.2 och 15.7.4)

Svensk Försäkring och Larmtjänst har viss förståelse för förslaget att Tullverkets roll bör begränsas på sådant sätt att myndigheten inte bör utreda utförselhäleri, utan att den uppgiften, på samma sätt som utredningen av förmögenhetsbrott i allmänhet, ska ligga på Polismyndigheten. Vi är emellertid bekymrade över hur det ska fungera i praktiken.

Enligt vår erfarenhet fungerar i dag överlämnanden av det här slaget till Polismyndigheten mindre väl. Det förefaller som att Polismyndigheten inte har fungerade rutiner för hur den ska hantera utredningar som inletts av andra myndigheter. Detsamma gäller tyvärr ofta sådana uppgifter som lämnas av försäkringsbranschen till myndigheten. Det är självfallet inte acceptabelt. Om inte tydliga strukturer tas fram för hur överlämningar när det gäller utförselhäleri ska gå till, kommer de förslag som utredningen lämnat inte få avsedd effekt. Det bör därför övervägas om regeringen inte ska ge Polismyndigheten och Tullverket ett uppdrag att utveckla gemensamma arbetsformer och rutiner i denna del.

Vi känner vidare viss oro över att Tullverket inte ska bedriva egen underrättelseverksamhet när det gäller utförselhäleri. Det är självfallet mycket viktigt, så som utredningen framhåller, att Tullverket – för att kunna selektera och planera sin verksamhet – behöver ta del av Polismyndighetens underrättelseinformation om hur den internationella gränsöverskridande tillgreppsbrottligheten utvecklas och var den bedrivs. Vi instämmer också i att det finns stora fördelar med ett fördjupat sådant samarbete mellan myndigheterna på underrättelsestadiet. Det bör därtill vara framför allt Polismyndigheten som kartlägger de personer och företag som kan vara inblandade i brottsligheten. Samtidigt torde även Tullverket behöva bedriva egen underrättelseverksamhet i denna del, annars finns en risk att myndigheten inte får nödvändig information kring brottsligheten. Avsaknaden av egen sådan verksamhet kan också leda till att Tullverket inte har tillräcklig kunskap för att faktiskt kunna ingripa och förhindra brottsligheten, exempelvis om överföringen av underrättelseinformation från Polismyndigheten inte fungerar tillfredsställande. Utredning har framhållit att det inte faller sig naturligt att Tullverket ska bedriva

egen underrättelseverksamhet särskilt inriktad på utförselhäleri. Vi är emellertid snarare av uppfattning att det måste anses både naturligt och nödvändigt att bedriva egen sådan verksamhet avseende brottslighet som ingår i myndighetens huvuduppdrag.

Ytterligare en utmaning, som utredningen inte berör, är att det framöver behövs någon form av gemensamt it-system, eller i vart fall ett bättre gränssnitt mellan Tullverket och Polismyndigheten, för att myndigheterna ska kunna samarbeta på det sätt som utredningen föreslår. Utifrån vår erfarenhet finns i dag omfattande problem med Polismyndighetens godshanteringssystem. Såvitt vi känner till har Tullverket inte tillgång till detta system. Det är bekymmersamt. Därutöver behöver, utifrån vår erfarenhet, Tullverket bygga upp kompetens för att kunna identifiera stöldgods och hur misstänkt gods kan kopplas ihop med specifika brott. Eftersom det inte föreslås några ändringar i dessa delar torde nuvarande problem kvarstå – eller till och med möjligtvis förvärras – om utredningens förslag genomförs, då samarbetet mellan myndigheterna kommer öka. Larmtjänst bistår i dag Polismyndigheten med utbildning och andra kompetenshöjande insatser inom en rad områden kopplad till tillgreppsbrottslighet. Vi hjälper gärna även Tullverket med motsvarande insatser nu när myndighetens uppdrag ska utvidgas.

Det är sammantaget angeläget att åtgärder vidtas för att såväl Tullverket som Polismyndigheten får tillgång till nödvändig information vid bekämpandet av utförselhäleri, annars riskerar de positiva effekterna av förslagen att helt eller delvis utebli.

Larmtjänst

Svensk Försäkring

Mats Galvenius

Ronja Wildenstam